

رسالة جامع

Yönetim

İSAM, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

İcadiye Bağlarbaşı caddesi 40 Üsküdar 34662 İstanbul

Tel : (0 216) 474 08 50 Faks : (0 216) 474 08 74 Elektronik posta : isam@isam.org.tr

Basım, Dağıtım ve Pazarlama

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Serhat Mah. Alinteri Bulvarı 1256. Sokak 11 Yenimahalle / Ankara

Tel : (0 312) 354 91 31 (pbx) Faks : (0 312) 354 91 32 Elektronik posta : tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

İSLÂM

ANSİKLOPEDİSİ

CİLT 19

HÜSEYİN MİRZA - İBN HALDÛN

Bu ciltte yer alan bazı maddelerin islamansiklopedisi.org.tr adresinde yayımlanan elektronik versiyonlarında gerçekleştirilen tashih ve güncellemelerin bir kısmı, İSAM Yönetim Kurulu'nun 05.10.2018 tarih ve 2018/13 sayılı kararı uyarınca bu baskıya da yansıtılmıştır.

Ankara 2023
(İlk basım / İstanbul 1999)

Sahibi

Türkiye Diyanet Vakfı

Başkan

Doç. Dr. Azmi ÖZCAN

Danışma Kurulu

Dr. Tayyar ALTIKULAÇ
Prof.Dr. Mustafa ÇAĞRICI
Prof.Dr. Hayreddin KARAMAN
Doç.Dr. Ahmet ÖZEL
Prof.Dr. Metin TUNCEL

Genel Sekreter

Süleyman N. AKÇEŞME

İNCELEME KURULU Prof.Dr. Bekir TOPALOĞLU (Başkan)
Prof.Dr. İsmail E. ERÜNSAL
Doç.Dr. Ahmet ÖZEL

İLİM KURULU Prof.Dr. Ömer Faruk AKÜN
Dr. Tayyar ALTIKULAÇ
Dr. Nihat AZAMAT
Prof.Dr. Mustafa ÇAĞRICI
Sargon ERDEM
Prof.Dr. Feridun EMECEN
Prof.Dr. Semavi EYİCE
Prof.Dr. Mustafa FAYDA
Prof.Dr. M. Yaşar KANDEMİR
Prof.Dr. Hayreddin KARAMAN
Prof.Dr. Mahmut KAYA
Prof.Dr. Abdülkerim ÖZAYDIN
Prof.Dr. Ahmet TOPALOĞLU
Prof.Dr. Metin TUNCEL
Prof.Dr. Mustafa UZUN

Madde Tesbit ve İç Kontrol Fuat GÜNEL
Kasım KIRBIYIK

TEKNİK REDAKSİYON SORUMLUSU Prof.Dr. Ahmet TOPALOĞLU

Sekreter Prof.Dr. Metin YURDAGÜR

İmlâ Dr. İsa KAYAALP
Doç.Dr. Muhammet YELTEN

Teknik Kontrol Prof.Dr. Hasan AKSOY
Doç.Dr. Azmi BİLGİN

Bibliyografya İsmail ÖZBİLGİN
Abdülkadir ŞENEL
Dr. Recep USLU

YAYIN MÜDÜRLÜĞÜ Ahmet YILMAZ (Müdür)

Dizgi Nedim GÜNEY (Şef)
Süleyman ÖZEL
Yılmaz SAMANCI

Tashih Hüseyin Hilmi KURTULMUŞ (Şef)
Mehmet GÜNYÜZLÜ
Osman SEVİM

Resimleme Enis KARAKAYA / M.A. (Şef)
Ahmet AKMAN
Doç.Dr. Hüsamettin AKSU
Doç.Dr. Nebi BOZKURT
Haluk KARGI / M.A.

Çizim Oğuz KALLEK

BİLGİ İŞLEM Abdülkadir HARMANCI
Ali Rıza SET

KÜTÜPHANE ve DOKÜMANTASYON SORUMLUSU	Prof.Dr. İsmail E. ERÜNSAL
KÜTÜPHANE ve DOKÜMANTASYON MÜDÜRLÜĞÜ	Fatih ÇARDAKLI (Müdür Vekili)
Kütüphane	Recep YILMAZ (Şef) Ender BOZTÜRK Mehmet EĞİLMEZ Nâgihan GÜMÜŞ Abdurrahman M. HACİİSMAİLOĞLU Hüseyin KARAER Salih SANDAL Nedret TOPÇU Çetin TÜYLÜ Coşkun YILDIRIMTÜRK Mehmet YILMAZ Ali Yücel YÜRÜK
Satın Alma	Cemil Cahit CAN (Şef) Ekrem ARSLAN
Sürelî Yayınlar ve Mübâdele	Selahattin ÖZTÜRK (Şef) Ş. Bilâl ÇAVUŞOĞLU Ali SAVRAN
Dokümantasyon	M. Birol ÜLKER (Şef) Şevki BAYKUŞ Cemal TOKSOY
Tezler	Fatih ÇARDAKLI (Şef) Sema DOĞAN
SİPARİŞ ve TAKİP MÜDÜRLÜĞÜ	Sabahattin YENİCE (Müdür Vekili) Levent AKÇALAR Metin ALTINOK Sebile DEMİRAY Mustafa DURSUN Aysel ENGİN Ş. Memduh GÜZELER
MUHASEBE MÜDÜRLÜĞÜ	A. Savaş DEMİRAY (Müdür Vekili) Atalay ALPTEKİ Bilal SALMAN Mehmet ŞEVİK Sema TEKİN
PERSONEL ve İDARÎ İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ	Yakup KAHRAMAN (Müdür) M. Hanefi DİLMAÇ (Şef) Halit ÖZÇELİK (Şef)
BASIM, DAĞITIM ve PAZARLAMA TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi	Murat AYDEMİR (İşletme Müdürü) Yalçın AKTAN (Matbaa ve Medya Müdürü)

MERKEZ İLİM ve REDAKSİYON KURULLARI ÜYELERİ

Cemil AKPINAR (İlimler Tarihi)	Doç.Dr. Azmi BİLGİN (Türk Dili ve Edebiyatı)	Prof.Dr. Ethem Ruhi FİĞLALİ (Kelâm ve Mezhepler Tarihi)
Prof.Dr. Hasan AKSOY (Türk Dili ve Edebiyatı)	Dr. Abdülhamit BİRİŞİK (Tefsir)	Dr. Hilâl GÖRGÜN (İslâm Tarihi ve Medeniyeti)
Prof.Dr. Ömer Faruk AKÜN (Türk Dili ve Edebiyatı)	Doç.Dr. İdris BOSTAN (İslâm Ülkeleri Coğrafyası)	Dr. Tahsin GÖRGÜN (Fıkıh)
Doç.Dr. Ali AKYILDIZ (Türk Tarihi Medeniyeti)	Doç.Dr. Nebi BOZKURT (İslâm Tarihi ve Medeniyeti)	Fuat GÜNEL (Dinler Tarihi)
Nurettin ALBAYRAK (Türk Dili ve Edebiyatı)	Doç.Dr. Ş. Tufan BUZPINAR (Türk Tarihi ve Medeniyeti, İslâm Tarihi ve Medeniyeti)	Prof.Dr. Yusuf HALAÇOĞLU (Türk Tarihi ve Medeniyeti)
Dr. Ömer Mahir ALPER (İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)	Prof.Dr. Mustafa ÇAĞRICI (İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)	Prof.Dr. Ömer Faruk HARMAN (Dinler Tarihi)
Dr. Tayyar ALTIKULAÇ (Tefsir)	Doç.Dr. İlyas ÇELEBİ (Kelâm ve Mezhepler Tarihi)	Dr. İbrahim HATİBOĞLU (Hadis)
Y.Doç.Dr. Mustafa ALTUNDAĞ (Tefsir)	Dr. Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU (İslâm Sanatları / Mimari)	Prof.Dr. Ekmeleddin İHSANOĞLU (İlimler Tarihi)
Dr. Muhammed ARUÇI (Kelâm ve Mezhepler Tarihi)	Y.Doç.Dr. Kürşat DEMİRCİ (Dinler Tarihi)	Prof.Dr. Mehmet İPŞİRLİ (Türk Tarihi ve Medeniyeti)
Dr. Casim AVCI (İslâm Tarihi ve Medeniyeti)	Prof. Dr. İbrâhim DAKÜKİ (Müteferrik)	Âlim KAHRAMAN (Türk Dili ve Edebiyatı)
Prof.Dr. M. Akif AYDIN (Fıkıh)	Doç.Dr. İsmail DURMUŞ (Arap Dili ve Edebiyatı)	Dr. Cengiz KALLEK (Fıkıh)
Doç.Dr. Halis AYHAN (İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)	Prof.Dr. Feridun EMECEN (Türk Tarihi ve Medeniyeti)	Prof.Dr. M. Yaşar KANDEMİR (Hadis)
Beşir AYVAZOĞLU (Türk Dili ve Edebiyatı)	Sargon ERDEM (İslâm Sanatları / Müteferrik)	Prof.Dr. Mustafa KARA (Tasavvuf)
Dr. Nihat AZAMAT (Tasavvuf)	Y.Doç.Dr. Muhammed EROĞLU (Tefsir)	Enis KARAKAYA (M.A.) (İslâm Sanatları / Mimari)
Prof.Dr. Ali BARDAKOĞLU (Fıkıh)	Prof.Dr. İsmail E. ERÜNSAL (Türk Dili ve Edebiyatı)	Prof.Dr. Hayreddin KARAMAN (Fıkıh)
Y.Doç.Dr. Adil BEBEK (Kelâm ve Mezhepler Tarihi)	Prof.Dr. Semavi EYİCE (İslâm Sanatları / Mimari)	Dr. Ahmet KAVAS (İslâm Ülkeleri Coğrafyası)
Doç.Dr. Mustafa L. BİLGE (İslâm Ülkeleri Coğrafyası)	Prof.Dr. Mustafa FAYDA (İslâm Tarihi ve Medeniyeti)	Prof.Dr. Mahmut KAYA (İlimler Tarihi, İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Dr. İsa KAYAALP
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Kasım KIRBIYIK
(İlimler Tarihi)

Doç.Dr. Ferhat KOCA
(Fıkıh)

Doç.Dr. Ali KÖSE
(İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Rıza KURTULUŞ
(İslâm Ülkeleri Coğrafyası,
Fars Dili ve Edebiyatı)

Prof.Dr. Günay KUT
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Doç.Dr. İlhan KUTLUER
(İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Prof.Dr. Cevdet KÜÇÜK
(Türk Tarihi ve Medeniyeti)

Prof.Dr. M. Orhan OKAY
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Dr. Reşat ÖNGÖREN
(Tasavvuf)

Prof.Dr. Mustafa ÖZ
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Prof.Dr. Abdülkerim ÖZAYDIN
(İslâm Tarihi ve Medeniyeti)

Prof.Dr. Abdülkadir ÖZCAN
(Türk Tarihi ve Medeniyeti)

Doç.Dr. Azmi ÖZCAN
(Türk Tarihi ve Medeniyeti,
İslâm Tarihi ve Medeniyeti)

Y.Doç.Dr. Nuri ÖZCAN
(İslâm Sanatları / Mûsiki)

Dr. Tahsin ÖZCAN
(Türk Tarihi ve Medeniyeti)

Doç.Dr. Ahmet ÖZEL
(Fıkıh)

Dr. Şükrü ÖZEN
(Fıkıh)

Doç.Dr. M. Sait ÖZERVERLI
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Prof.Dr. İskender PALA
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Dr. Mehmet Ali SARI
(Tefsir)

Prof.Dr. Muhittin SERİN
(İslâm Sanatları / Hat)

Dr. Mustafa SİNANOĞLU
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Abdülkadir ŞENEL
(Hadis)

Dr. Recep ŞENTÜRK
(İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Prof.Dr. Ahmet TOPALOĞLU
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Dr. Aydın TOPALOĞLU
(İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Prof.Dr. Bekir TOPALOĞLU
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Doç.Dr. Tevfik Rüştü TOPUZOĞLU
(Arap Dili ve Edebiyatı)

Prof.Dr. Metin TUNCEL
(İslâm Ülkeleri Coğrafyası)

Y.Doç.Dr. Zülfikar TÜCCAR
(Arap Dili ve Edebiyatı)

İsmail TÜRKOĞLU
(Türk Tarihi ve Medeniyeti)

Doç.Dr. Abdullah UÇMAN
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Dr. Müjdat ULUÇAM
(Hadis)

Prof.Dr. Süleyman ULUDAĞ
(Tasavvuf)

Dr. Recep USLU
(İslâm Tarihi ve Medeniyeti)

Prof.Dr. Mustafa UZUN
(Türk Dili ve Edebiyatı)

Dr. İlyas ÜZÜM
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Dr. Kâmil YAŞAROĞLU
(Fıkıh)

Prof.Dr. Yusuf Şevki YAVUZ
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Prof.Dr. Tahsin YAZICI
(Fars Dili ve Edebiyatı)

Dr. Ali Murat YEL
(İslâm Düşüncesi ve Ahlâk)

Prof.Dr. M. Saim YEPREM
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Prof.Dr. Metin YURDAGÜR
(Kelâm ve Mezhepler Tarihi)

Y.Doç.Dr. Ahmet YÜCEL
(Hadis)